

**BACHIN TOINEN SOOLOSELLOSARJA KOLMEN
SOITTAJAN TULKITSEMANA**

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikin koulutusohjelma

Esittävä musiikki

Opinnäytetyö

31.10.2007

Pirkka Pöllänen

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

Pirkka Pöllänen: Bachin toinen soolosellosarja kolmen soittajan tulkitsemana

Esittävän musiikin koulutusohjelman opinnäytetyö, 33 sivua, 3 liitesivua

Syksy 2007

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on vertailla kolmen eri soittajan Bachin toisen soolosellosarjan kahden ensimmäisen osan tulkintoja keskenään. Tämä työ käsittelee aihetta kuitenkin muultakin kannalta, yleisesti ja yksityiskohtaisemmin. Otan huomioon niin omia kuin muidenkin käsityksiä. Kirjoitan muun muassa kahdesta merkittävästä Bachin soolosellosarjojen editiosta, Enrico Mainardin ja Paul Tortelierin editiosta. Ne muodostavat käsitykseni mukaan päälinjat Bachin soolosellosarjojen tulkinnassa. Työn loppupuolella kirjoitan jonkin verran myös tulkintaa koskevista omista käsityksistäni, vaikka työn tarkoituksena onkin lähinnä vertailla kolmen eri soittajan tulkintoja keskenään. Kyseessä ovat sellistit nimeltä Mischa Maisky, Jian Wang ja Jaap Ter Linden. Heidän tulkintoissaan on suurikin eroja, joten vertailu on helppo suorittaa.

Lisäksi käsittelen Bachin soolosellosarjoja yleensä ja Bachin mestarillisuutta säveltäjänä. Käsittelen erikseen toisen sarjan Preludia ja Allemandea ja mainitsen myös omat mieltymykseni Bachin soolosellosarjoihin. Pohdin Mischa Maisky ja Jiang Wangin tyyliä erikseen eri luvuissa ja kerron myös Jaap Ter Lindenin vanhasta barokkityylistä. Jonkin verran tarkastelen myös nyansseja. Eri soittotyylit yleensä tulevat myös käsiteltyä. Kirjoitan myös soolosellosarjojen vaikeudesta ja soittotapojen erilaisuudesta. Vertailemieni soittajien persoonalliset erityisominaisuudet ja vahvuudet tulevat myös huomatuiksi. Suuri mielenkiinto aiheeseen on antanut paljon ajateltavaa ja kirjoitettavaa. Jokainen vertailemistani soittajista on erittäin mielenkiintoinen taiteilija. Heitä vertaillen olen toivoakseni myös itse oppinut jotain soolosellosarjoista. Olen käsitellyt jonkin verran myös sitä, minkälaisia soolosellosarjojen eri osat noin yleensä ovat, vaikka pääasiassa tässä työssä ovatkin keskeisiä vain Preludi ja Allemande.

Harjoitellessani Bachin soolosellosarjoja olen huomannut niiden vaikeuden ja palkitsevuuden useita kertoja. Niitä harjoitellessaan tarvitsee paljon energiaa, mutta ne myös tuntuvat antavan energiaa. Niiden sisältö musiikillisesti, henkisesti ja taiteellisesti on paljon suurempi kuin vain tavallisen sellokappaleen. Ne ovat harjoittelijalle elinikäinen prosessi ja niiden taiteellinen sisältö tuntuu suurenmoiselta. Sarjat katoavat nopeasti muistista ja soittotuntumasta, jos niitä ei harjoittele paljon. Sarjat tuntuvat aina sisältävän uusia asioita, joita ei vielä tiennyt edellisellä harjoituskerralla. Pienikin fragmentinmuutos saattaa muuttaa jonkin osan kokonaiskuvaa huomattavastikin. Harjoitellessani olen huomannut, että suurimmat

tulkintaongelmat kätkeytyvät laajoihin fraseerauslinjoihin ja niissä erityisesti nyansointiin. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, että lyhytkestoisemmat nyanssit voisi unohtaa. Niissäkin on aikamoinen muistaminen eikä niitä ehkä muistakaan ennenkuin on soittanut sarjoja jo useita kertoja. Kokonaisuutena sarjat ovat varsin miellyttävää ja mielenkiintoista soitettavaa. Mestariuteksena ne tuntuvat vain kasvavan ja kasvavan yhä laajempaan mittaan ja kertovan enemmän ja enemmän henkisellä tasolla. Harjoitellessa niitä oppii myös yleispäteviä asioita sellonsoitosta, kuten jousikäden ja vasemman käden käyttöä sekä soittoasentoa.

Avainsanat: J.S Bach, soolospellosarjat, Mainardi, Tortelier, tulkinta, Preludi, Allemande, Maisky, Wang, Ter Linden

Lahti Polytechnic
Faculty of Music

PÖLLÄNEN, PIRKKA: Bach's Second Cello Suite as interpreted by three players

Bachelor's Thesis of Performing Music, 33 pages, 3 appendices

Autumn 2007

ABSTRACT

The aim of this study is to compare the interpretations of three different players of the first two parts of the Second Suite of Johann Sebastian Bach's Suites for Violoncello Solo together. This work treats the subject, however, also from other aspects to both generally and specifically. I consider the opinions of both my own and also others'. I write among other things about the two significant editions of the Solo Cello Suites of Bach, the editions of Enrico Mainardi and Paul Tortelier. They form according to my opinion the main lines at the interpretation of Bach's Solo Cello Suites.

Towards the end of this work I also write somewhat about the opinions of my own concerning the interpretation although the purpose of this work still is mostly to compare the interpretations of the three different players. These cellists are Mischa Maisky, Jian Wang and Jaap Ter Linden. There are great differences in their interpretations so the comparing is easy to do.

I also discuss Bach's Solo Suites generally and the mastery of Bach as a composer. I treat separately the Prelude and the Allemande of the second suite and I mention my own affections concerning The Solo Suites of Bach. I discuss separately the styles of Mischa Maisky and Jian Wang in different chapters and I also tell about the old baroque style of Jaap Ter Linden. I also treat somewhat of the nuances. The different styles of playing in general are to be treated too. I also write about the difficulties and the differences of the styles of playing. The personal special qualities and solidnesses also become noticed. The great interest of this subject has given me much to think and to write. Every artist which is to be compared is a very interesting artist. By comparing them I myself have hopefully also learned something about the Solo Cello Suites. I have also treated somewhat, what kind the different parts of The Solo Cello Suites in general are although mainly in this work the central areas are the Prelude and the Allemande.

When practising The Solo Cello Suites I have noticed many times their difficulty and how rewarding they are. When practising them one needs a lot of energy, but they also seem to give energy. Musically, spiritually and artistically their content is much greater than an ordinary cello piece. To a practiser they are a lifetime process and their artistic content feels magnificent. The Suites disappear quickly out of the memory and from the feeling of playing if one doesn't practise them a lot. The Suites always seem to include new things, which one didn't know at

previous time of practising. Even a small change of a fragment can change the whole picture of a part remarkably. When I have practised I have noticed that the greatest problems of the interpretations hide in the large lines of phrasing and in them especially in making nuances. This of course doesn't mean that one could forget the shortlived nuances. In them, there is quite a remembering and one doesn't necessarily remember them before one has already played The Suites several times. As a whole The Suites are quite pleasant and interesting to play. As a masterpiece they just seem to grow and grow to still a larger size and to tell more and more at the spiritual level. When practising them one learns also general things from celloplaying, such as the using of the bowarm and the leftarm and the playing position.

Keywords: J.S Bach, Solo Cello Suites, Mainardi, Tortelier, interpretation, Prelude, Allemande, Maisky, Wang, Ter Linden.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Vertailusta	1
1.2	Omia kokemuksia	1
1.3	Soolosellosarjoista yleensä	2
2	ERI SOITTAJIEN TULKINNAT	3
2.1	Ter Lindenin tyyli	4
2.2	Maiskyn tyyli	5
2.3	Jian Wangin tyyli	6
3	YLEISTÄ VERTAILUA JA SOOLOSELLOSARJOJEN OSAT	7
4	AUKTORITEETIT	8
4.1	Tortelierin ja Mainardin editioista	8
4.2	Soittajien persoonalliset tulkintatavat	11
4.3	Omia käsityksiä ja kokemuksia soolosellosarjoista.	12
5	BACHIN MERKITYS MINULLE	12
5.1	J.S. Bach	12
5.2	Analyysia	14
6	BACH JA VERTAILEMANI SOITTAJAT	14
6.1	Soittajien tulkinnallisia eroavuuksia	17
6.2	Nyanssit ja soittotyylit	18
6.3	Huomioitani sarjoista	19
7	VERTAILEMIENI SOITTAJIEN ERITYISOMINAISUUKSIA JA OMIA KÄSITYKSIÄNI	20
7.1	Havaintojani mestarisellistien tulkinnoista	21
7.2	Eri soittajien tyylit	21
7.3	Omia käsityksiäni Bachin soittamisesta.	23

7.4 Bachin suhde sellomusiikkiin ja sellonsoittoon	25
8 OMIA AJATUKSIANI BACHISTA	26
9 BACHIN SYVÄLLISYYDESTÄ	29
10 LOPUKSI	31
LÄHTEET	32
KUVIOT:	32
LIITTEET	33

1 JOHDANTO

1.1 Vertailusta

Tarkoitukseni on tässä opinnäytetyössä vertailla Bachin soolospellosarjojen toisen sarjan kahden ensimmäisen osan tulkintoja ja opetella itse soittamaan toisen sarjan neljää osaa. Koko vertailutyö perustuu omiin soittokokemuksiini ja konsertin valmisteluun ja pitämiseen. Konsertissa soitan mm. neljä osaa Bachin toisesta soolospellosarjasta. Osat ovat vaihtelevia ja itsenäisiä ja sisältävät erilaisia tempo-karakteereja ja erilaisia nyansointeja. Yleensä Bachin soolospellosarjoista puhuttaessa keskeisimmät versiot ovat Enrico Mainardin versio ja Paul Tortelierin versio. Niiden merkinnät poikkeavat melko paljon toisistaan. Kummatkin soittajat ovat edelleen erittäin tunnustettuja ja myös heidän tulkintansa Bachin soolospellosarjojen soittotavoista ovat arvostettuja. Minua kiinnostaa nimenomaan toinen sarja, koska se on hauska, taiteellinen ja innostava ja tarjoaa mukavan haasteen niin teknillisesti kuin tulkinnallisestikin. Hyvin soitettuna sarja, jokainen sen osa, tuntuu kertovan jonkinlaista mielenkiintoista tarinaa. Soittajat ovat Latvian juutalainen Mischa Maisky, alankomaalainen Jaap Ter Linden ja kiinalais-amerikkalainen Jian Wang.

1.2 Omia kokemuksia

Omaan ajatteluuni Bach tuli ensimmäisen kerran jo ennen kuin aloin ensimmäisen kerran soittaa Bachin soolospellosarjoja. Veljeni Pasi Pöllänen soitti innokkaasti Bachin pianokappaleita, varmaankin tunnettua Das Wohltemperierte Klavieriä, ja minä makasin läheisessä huoneessa sängyllä kuunnellen hänen intohimoista soittoaan. Myös nuorempi veljeni Perttu Pöllänen saattoi joskus soittaa pianolla Bachin kappaleita, mutta en muista enää varmuudella mitä kappaleita. Soolospellosarjat ovat aina olleet minulle itselleni mielenkiintoista soitettavaa ja olen myös vuosien myötä oppinut niiden avulla keskittymistä ja musiikkia.

Bachista on kirjoitettu paljon ja myös hänen soolosellosarjoistaan on olemassa kirjoituksia. Bachin nerokkuus tulee esiin myös hänen sellosarjoissaan. Toinen sarja ei ehkä ole teknisesti aivan yhtä vaativa kuin esimerkiksi kuudes sarja, mutta se ei vaikuta sarjan taiteellisuuteen mitenkään. Bach ei merkinnyt musiikkiinsa, siis ei myöskään sellosarjoihinsa, mitään esityserkkeitä, ainoastaan osien nimet ja tietenkin nuottikuvan. Tällainen nuottikirjoitus oli siihen aikaan tapana.

1.3 Soolosellosarjoista yleensä

“Kuusi soolosellosarjaa ovat soittimen tummemman ja mehevemmän soinnin mukaisesti tunnelmaltaan sooloviulusonaatteja rauhallisempia” (Isopuro & Paananen 1989, 83). Osat ovat soittojärjestyksessä Preludi, Allemande, Courante, Sarabande, Menuet 1/2 ja Gigue. Joudun rajaamaan tarkastelun eri soittajien tulkintojen osalta kahteen ensimmäiseen osaan, jotta vertailu kävisi kätevämmän ja jotta voisin paremmin kiinnittää huomiota myös tulkintojen erilaisiin yksityiskohtiin ja erilaisiin vivahteisiin sekä erilaisiin musiikillisiin tulkintoihin eri soittajilla. Taiteellisia, tulkinnallisia ja musiikillisia eroja löytyy varmasti.

Aikanaan, kun sain ensimmäisen soolosellosarjojen levyn, joka nytkin on tarkastelun alla, niin minusta kokonaisuus tuntui valtavalta. Pikkuhiljaa musiikki kuitenkin toivotti tervetulleeksi maailmaansa. Siltä minusta tuntuu vieläkin minkä tahansa Bachin musiikin kohdalla. Edes mestarisellistit eivät ole löytäneet mitään varsinaista yhteistä tyyliä, niinkuin aikanaan kaikki wieniläisklassiset säveltäjät löysivät sinfonioissaan siron tyylin nimeltä wieniläisklassismi.

Yhteisen tyylin puuttumisen voi todeta yksinkertaisesti vain kuuntelemalla Bachin soolosellosarjojen eri soittajien levytyksiä. Keskeisimpinä pidetyt tulkintatraditiotkin, Paul Tortelierin ja Enrico Mainardin tulkinnalliset opit, poikkeavat paljon toisistaan, niinkuin alussa mainitsin. Kysymys on mestarisäveltäjän teoksesta, mihin liittyvää tietynlaista yksinkertaisuutta ja taiteellista voimaa ei ole kenenkään helppo tulkita soittamalla.

Kenties omista taiteellisista ja luovista syistään on Bach jättänyt kaikki esitysmerkinnät pois teoksestaan. Ne saa periaatteessa itse päättää. Käytännössä Bachin soittaminen ilman mitään esitysmerkintöjä johtaisi kuitenkin latteaan tulkintaan. Siitä alkaa analyysi, joka käsittelee sitä, miten Bachia pitäisi soittaa. Omatkin käsitykset voivat muuttua vuosien varrella. Tietenkin Bachia voi soittaa myös korostetun pelkistetysti, ikäänkuin ilman esitysmerkintöjä. Sekin tulkintatapa on oma tyyliinsä. Bach oli barokkisäveltäjä, mutta barokkityyli on vain yksi tyyli, jolla Bachia soitetaan. Koska Bach ei merkinnyt esitysmerkintöjä, hänen soolospellosarjansakin elävät jatkuvassa eri tyylien ja tulkintojen analyysissä. On hyvä, että tulkinta-asioissakin on auktoriteetteja, niinkuin Tortelier ja Mainardi, muuten soittajilla ei olisi mitään kiinnekohtia eri tulkintojen maailmassa.

Olen ajatellut, että oma tulkintani onnistuu silloin parhaiten kun soitan sopivan pehmeällä äänellä, melodisuutta hieman painottaen ja olen tarkkana siinä, että soitan soinnut ja pariäännet puhtaasti. Kukin sarja on omassa sävellajissaan, ja eri sarjat ovat melko erilaisia musiikillis-taiteellisesti. Koska esitysmerkintöjä ei ole, eri soittajien tulkinnat poikkeavat paljon toisistaan ja parhaimman tulkinnan luominen on vaikeaa. Sarjoja voi soittaa majesteetillisesti, hillitysti, fortessa, pianossa, laulavasti, lyyrisesti, suoraviivaisesti jne. Kamarimusiikkityyli, jolla tarkoitan ilmavaa ja tarkasti nyansoitua tyyliä, sopii myös Bachin soittamiseen. Jotkut soittajat, mm. Pariisissa syntynyt Yo Yo Ma, jolla kuitenkin on kiinalaiset vanhemmat, saattavat soittaa barokkityylillä Bachin soolospellosarjoja barokinajan mukaisesti sellolla, jossa ei ole piikkiä ollenkaan.

2 ERI SOITTAJIEN TULKINNAT

Barokkityylissä soitetaan lisäksi erityisesti 1700-luvun tyyliin rakennetulla jousella ja lisäksi niin, että pidetään kiinni läheltä jousen keskikohtaa, kuitenkin hieman jousen kantapuoleen päin niin, että jousikäden sormet ovat suurinpiirtein jousen painopisteen lähetyvillä. Näin saadaan aikaan melko hauras ja puhutteleva ääni, joka kuitenkin oikealla tekniikalla soitettuna kantaa riittävän kauas.

2.1 Ter Lindenin tyyli

Ainoa tutkimistani soittajista, joka korostaa soitossaan barokin mahtipontisuutta ja korukuvioiden käyttöä on Jaap Ter Linden. Mischa Maisky ja Jian Wang soittavat modernimmalla tyylillä, tosin Maiskyn soitossa on hieman barokille ominaista majesteettillisuutta. Jian Wangin soitto on hillittyä ja tarkasti tulkittua. Barokille ominaista rönsyilyä siinä ei juuri ole. Vaikka Bach vaikutti barokin aikakaudella, nykytulkinnat eivät aina ole kovin barokkimusiikin tyylisiä.

KUVIO 1. Jaap Ter Linden. Jaap Ter Lindenin verkkosivu (online) 2007.

Jaap Ter Lindenin käyttämät korukuviot tuovat esille myös varsinaisen nuotti-

kuvan eri tulkinnat. Bachia ei aina soiteta juuri niinkuin alkuperäisissä nuoteissa on kirjoitettu, vaan eri sarjojen eri osien eri kohdista on olemassa erilaisia tulkintoja. Eri tulkinnat on merkitty nuotteihin sivujen reunoihin. Jaap Ter Lindenin käyttämä korukuvioden määrä on tosin niin suuri, etten ole missään Bachin soolosellosarjojen nuotissa nähnyt niin runsasta korukuvioden määrää. Korukuviot ja soittotyyli muutenkin vivahtavat hollantilaiseen musiikkiin ja barokkiin. Jaap Ter Linden soittaa rauhallisen harkitusti, tarkoituksellisesti hieman hauraalla äänellä, ikäänkuin matkien Bachin ajan soittajia. Korukuviot korostavat Bachin ajan raskasta majesteettillisuutta, vaikka itse asiassa ne on soitettu melko kevyesti, kuin viitteellisesti.

2.2 Maiskyn tyyli

Mischa Maisky soittaa intohimoisesti ja räväkästi. Hänen soitossaan ei ole mitään epävarmaa elementtiä. Moderni soitto, luovuus ja taiteellisuus ovat hänelle luonnollista. Tietyt sostenutotyyppiset kohdat ovat nautinnollista kuunneltavaa.

Maisky omaa paljon persoonallista ilmaisuvoimaa eikä hän kainostele ilmaista musiikin kautta omia ajatuksiaan Bachin musiikista. Hieno soittaja kaiken kaikkiaan. Hän on myös teknisesti erityisen taitava. Mischa Maisky on tästä kolmen soittajan ryhmästä ehkä nimekkäin.

Soitto on barokkityyliä myötäilevää ja hyvin musikaalista. Fraasit ovat osuvasti tulkittuja ja loppuun asti viimeistelyjä. Hänen soittonsa herättää mielenkiintoa taiteellisuudellaan ja antaa virikkeitä ajatella Bachin musiikkia aivan uudella tavalla. Hänen soitostaan kuulee pitkäaikaisen harjaantumisen Bachin soolosellosarjoihin, niinkuin myös Jaap Ter Lindenin ja Jian Wangin soitosta.

KUVIO 2. Misha Maisky. Verkkosivu Cellist.nl/Cellist-Database (online) 2007.

2.3 Jian Wangin tyyli

Jian Wangin musiikki kutsuu kuuntelemaan uudelleen ja uudelleen. Kaikki fraasit ovat loppuun asti ajateltuja. Jian Wangin soittoa on miellyttävää kuunnella. Hänen soitostaan kuuluu kunnioitus Bachin soolosellosarjoja kohtaan. Tämä vaikutelma syntyy varmaankin erittäin tarkan sävelpuhtauden ansiosta. Jian Wang tulkitsee Bachia lähes lyyrisellä herkkyydellä. Vain harva soittaja pystyy uskaltautumaan samanlaiseen herkkyyteen. Wang on sellomaailmassa täysin oma lukunsa.

KUVIO 3. Yian Wang. Verkkosivu Cellist.nl/Cellist-Database (online) 2007.

3 YLEISTÄ VERTAILUA JA SOOLOSELLOSARJOJEN OSAT

Toinen sarja on hyvin tyypillistä Bachin musiikkia. Siinä on niin hitaita vakava-henkisiä kuin nopeita rempseitäkin osia. Ensimmäinen osa, Preludi, on melko hidas, laulava ja surumielinen. Toinen osa, Allemande, on taiturillisuonteinen nopea ja tekninen tanssiosa. Kolmas osa, Courante, on sekin nopea ja taitoa vaativa, neljäs osa on hidas Sarabande, viidennen osan muodostavat hitaahkot Menuet 1 ja Menuet 2, kuudes osa on nimeltään Gigue. Se on melko nopea ja reipas osa. Kaikki osat Preludia lukuunottamatta sisältävät kertauksia niin, että kummatkin kappaleen puoliskot kerrataan. Lisäksi Menuetti 2:n jälkeen kerrataan Menuetti 1. Rakenne on samantyyppinen kuin muissakin Bachin soolospellosarjojen osissa. Ykkös- ja kakkossarjassa kaksoisosat ovat nimeltään menuetteja, kolmos- ja nelossarjassa bourreita ja viitos- ja kuutossarjassa gavotteja. Läpi koko soolospellosarjojen on siis olemassa muuttuva elementti, joka on rakennettu

kahteen lyhyeseen osaan. Varsinkin kakkossarjassa nämä osat todella ovat melko lyhyitä. Ne ovat kuitenkin musiikilliselta luonteeltaan sitäkin painokkaampia ja muodostavat ensimmäisen osan vaihtelua aikaansaavasta muuttuvasta osaparista. Ensin siis menuetit, sitten bourreet ja sitten gavotit. Toisen sarjan kaksi ensimmäistä osaa muodostuvat pääosin nopeista nuottiarvoista, tässä tapauksessa kuudestoistaosanuoteista. Eri soittajat soittavat kuudestoistaosanuotteja hieman eri tempoissa. Joidenkin mielestä ne tulee soittaa nopeasti, jotkut taas soittavat niitä melko hitaasti. Eri tempokarakterit tekevät osista melko erikuuloisia ja eriluonteisia. Parhaat ja tunnetuimmat soittajat saavat olla auktoriteetteja siinä, miten osat tulee soittaa. Jaap Ter Lindenin tulkinta on yleensä ottaen melko hidas Preludissa ja Allemandessa, Mischa Maiskyn ja Jian Wangin tulkinnat ovat melko ripeitä. Tulkintoja kuitenkin yhdistää tietynlainen laulavuus. Maiskyn tulkinnat ovat radikaaleimpia näistä kolmesta, joskin häntä voitaneen silti pitää yhtenä auktoriteettina Bachin soolosellosarjojen tulkinnassa. Hienostunut tulkinta on kuultavissa Jian Wangin soitosta. Vanhan ajan musiikkitulkinta tulee mieleen Jaap Ter Lindenin soitosta. Se on tehty siihen tieteenkin tarkoituksella. Bachin poika Johann Christian Bach on myös säveltänyt sellomusiikkia, sellokonserton.

Ensimmäisen osan hitaampi soittotapa johtuu siitä, että se on laulava molliosa. Sekä ensimmäisessä että toisessa osassa on paljon erilaisia vivahteita, joita eri soittajat tulkitsevat eri tavoilla. Olen poiminut liitteisiin esimerkkejä nuottikuvista. (Katso liitteet 2 ja 3, katso myös selitykset liitteestä 1.)

4 AUKTORITEETIT

4.1 Tortelierin ja Mainardin editioista

Paul Tortelierin versiossa on paljon esitysmerkintöjä ja muita merkintöjä, esimerkiksi, onko tarkoitus soittaa ensimmäisellä, toisella, kolmannella vai neljännellä kielellä. Paul Tortelierin versiossa on myös paljon ohjeita, miten

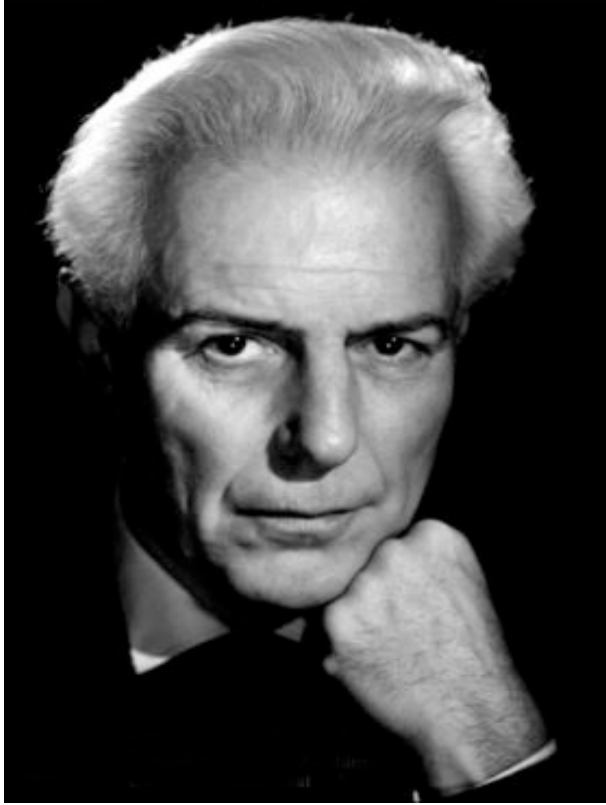
fraasit on tarkoitus soittaa. Toisen sarjan ensimmäinen osa alkaa piano-nyanssilla ja, osa sisältää myös erikoisen nyanssin mezzofortissimon osan puolenvälin jälkeen. Seuraava osa alkaa fortella, ja osa on tarkoitus soittaa energisesti ja ekspressiivisesti eli voimakkaalla ilmaisulla.

KUVIO 4. Paul Tortelier. Verkkosivu Cellist.nl/Cellist-Database (online) 2007).

“Tortelier oli luonteeltaan ulospäinsuuntautunut ja eloisa, ja hänen mestari-kurssinsa olivat suhteellisen kuuluisia myös musiikista muuten tietämättömien ihmisten joukossa. Hän oli loistava tarinankertoja ja esiintyjä. Hän sävelsi muun muassa kaksi sellokonserttoa, ja hänellä oli laaja taiteen ja kirjallisuuden tuntemus.” (Hopiavuori 2005, 14.)

“Enrico Mainardin soitolle luonteenomaista oli kirkas ja lämmin sointi ja moderato-tempot. Virheettömän tekniikan rinnalla hänen soitossaan oli etusijalla rehellinen ja aito tulkinta.” (Hopiavuori 2005, 20-21.) Enrico Mainardi on halunnut menetellä samalla tavalla kuin Bach ja on jättänyt kaikki esitysmerkinnät pois. Osien alapuolella kulkee kuitenkin osan kulun mukainen analyysiviivasto, jossa on suosituksia fraasien tulkitsemistavoista. Fraasien tulkinta koskee lähinnä kaarituksia, jotka on kaikki merkitty varsinaisen nuotin alapuolelle analyysiin.

KUVIO 5. Enrico Mainardi. Verkkosivu Cellist.nl/Cellist-Database (online) 2007.

Toinen sarja on varsin syvällinen, joten fraasitusohjeet ovat varmasti kummallakin sellotaiteilijalla syntyneet hyvin hitaan ja pitkällisen analysoinnin tuloksena. On varmasti lähellä totuutta, että yksikin tulkinnallinen muutos voi muuttaa koko osan sävyä, joten sekä Tortelierin että Mainardin on täytynyt miettiä ohjeet hyvin tarkasti. Tortelierin ylitsepursuava ranskalainen temperamentti on saanut aikaan myös enemmän fraseerausohjeita ja muita tulkintaohjeita kuin Mainardi, ja Mainardin italialainen luonne antaa soittajalle hyvin selkeän ja yksinkertaistetun kuvan soittamisen oikeasta tavasta. Mainardi on ikään kuin rationaalisempi, Tortelier taas emotionaalisempi. Tortelierin jousitusohjeissa on paikoitellen vaihtoehtoja, Mainardilla taas on jousituksissa vain yksi vaihtoehto. Mainardin ohjeistuksessa on myös kielten numerot, niin kuin Tortelierilläkin. Mainardin analyysiviivastolla kaarien ulkopuolelle jäävät äänet saavat erityisaseman kaaritetuihin ääniin nähden. Ne toimivat ikään kuin jonkinlaisena basso continuoana siten, että ei-kaaritetut äänet joko aloittavat uuden fraasin tai sitten ne ovat fraasin sisällä erityisesti korostettavia ääniä. Myös fraasin aloittavat ei-kaarelliset äänet ovat

ääniä, joita tulee erityisesti korostaa. Näin ollen Mainardin ohjeistuksessa musiikilla on erityisen vahva runko. Äänet eivät tule vain jostain, vaan jokaisella äänellä on erityisen selvä sijainti musiikissa. Tortelierin merkinnöissä on merkitty jokaisen fraasin kesto tahtien lukumäärällä. Tortelier on merkinnyt joitakin kieli-merkintöjä sulkeisiin ehdotuksiksi. Mainardilla yksikään kielimerkintä ei ole sulkeissa. Ne eivät siis oikeastaan ole vain ehdotuksia, vaan kehoituksia. Tortelierillä musiikki liikkuu sellon ala-asemissa, Mainardilla taas ylemmissä asemissa. Tortelier käyttää sulkeita myös joissain työntöjousimerkinnöissä, lisäksi hän käyttää monia erilaisia merkintöjä kuvaamaan sitä, miten äänet tulee soittaa, ehkä pitkänä, ehkä painokkaasti, ehkä korostaen, aina tilanteen mukaan.

4.2 Soittajien persoonalliset tulkintatavat

Tutkimani soittajat käyttävät varmasti myös paljon heidän täysin omia tulkintatapojansa ja omia tekniikoitansa. Jian Wangin ja Mischa Maiskyn soittotavat ovat jotenkin samankaltaisia, kun taas Jaap Ter Lindenin soittotapa ei muistuta sen enempää Wangin kuin Maiskynkään tulkintaa. Tanssiosa Allemande edellyttää kaikilta soittajilta tietenkin jo valmiiksi enemmän tai vähemmän tanssillista otetta tai tanssillista tulkintaa. Kaikki kolme soittajaa soittavat Allemanden hyvin. Jaap Ter Lindenin tulkinta on tässäkin osassa ikään kuin hieman mielteliäämpi kuin muiden soittajien. Luultavasti Jaap Ter Linden ei ole edes halunnut tulkita Bachia yhtä modernisti kuin Maisky ja Wang. Hän on halunnut säilyttää soitossaan konservatiivisemmän, mielteliään otteen. Luultavasti Bachin aikana Bachin soolospellosarjoja on tulkittu huomattavasti ankarammalla ja mielteliäämmällä tyylillä kuin nykyään. ”Bachin taide perustuu fortin ja pianon vastakohtiin (terassidynamiikka) ja pitää muodollisesti yhteenkuuluvia osia samassa voimakkuusasteessa antaakseen uuden ajatuksen vaikuttaa erilaiselta myös sointuvolyymien muuttumisen kautta” (Rabe 1958, 54).

4.3 Omia käsityksiä ja kokemuksia soolosellosarjoista.

Kakkossarjan vaikeusaste tulkinnallisesti on melko korkealla, ja teknisestikin se on melkoisen vaativa. Kuutossarja lienee vaativin kaikista kuudesta sarjasta. Siinä ei ole sellaista mollin rauhallisuutta kuin toisessa sarjassa. Se on pikemminkin melko rempseä luonteeltaan. Kakkossarjan vaikeudet piilevät sen musiikillisessa luonteessa. Sarja on rauhallinen ja levollinen luonteeltaan, mutta kuitenkin sitä ei voi vain soittaa sellaisenaan läpi vaan täytyy korostaa nyansointia ja muuta tulkintaa, muuten musiikki ikään kuin väljähtää. Preludin lopun pitkät äänet ovat tulkinnallisesti vaikeita. Niissä täytyy olla oikea sävy. Allemande taas on yksi fyysisesti raskaimpia soittokokemuksia mitä minulla on koskaan ollut. Siinä joutuu sekä vasen että oikea käsi erittäin suureen rasitukseen, koska osa on teknisesti jonkin verran hankala.

5 BACHIN MERKITYS MINULLE

Bach on "barokin herra", mutta hänen vaikutuksensa ulottuu tietenkin paljon laajemmalle kuin vain barokkimusiikkiin. Jopa rock-muusikot, kuten legendaarinen kitaristi-laulaja Jimi Hendricks, olivat kiinnostuneita Bachin musiikista. Rock- ja pop-musiikki ovat lainailleet Bachia omaan tyyliinsä.

5.1 J.S. Bach

Bachista on tullut, ja Bach on ollut jo pitkään jonkinlainen arvoitus, joka kiehtoo ihmismieliä ympäri maailman. Bach oli kuuluisa, arvostettu ja tunnustettu jo elin-aikanaan. Paanasen ja Isopuron (1989, 77) mukaan "Bachia arvostettiin urkurina ja klaveerinsoittajana. Viimeistään elämänsä loppupuolella Bachia pidettiin yhtenä aikansa suurimmista säveltäjistä, erityisesti muut musikit arvostivat hänen musiikkiaan." Bach kirjoitti sarjat todennäköisesti erinomaiselle sellon- ja gambansoittajalle Ferdinand Christian Abelille" (Isopuro & Paananen 1989, 83-84).

KUVIO 6. Johann Sebastian Bach. Wikipedia (online) 2007.

Tunnetut sellistit ovat tehneet urauurtavaa työtä esittäessään ja levyttäessään sarjoja. Kuuluisimpana heistä japanilainen Yo Yo Ma, espanjalainen Pablo Casals ja ranskalainen Jacqueline du Pré. Suomessa sarjoja on esittänyt ja levyttänyt mm. Erkki Rautio. “Sarjojen rakenne on poikkeuksetta samanlainen ja pohjautuu ranskalaiseen tanssisarjaan.” (Hopiavuori 2005, 27.).

5.2 Analyysia

Toisen sarjan ensimmäinen osa on tavallaan muunnelmia aivan tavallisesta d-mollikolmisoinnusta, jolla osa alkaa. Koko loppuosa on tavallaan vastausta ensimmäisen kolmen äänen esittämään kysymykseen. Toinen osa taas saa pontta kahdesta voimakkaasta akordista, jotka sijaitsevat ensimmäisen ja toisen kertausjakson alussa. Akordi muodostaa siinä ikäänkuin kysymyksen, johon kertausjakson loppuosa vastaa. Se miten akordit soitetaan vaikuttaa muutenkin toisen osan tulkintaan. Ensimmäisen osan kolme tärkeintä ääntä ovat tavallaan osan kolme ensimmäistä ääntä. Jos ne soittaa hyvin, koko loppuosa on tavallaan vain vastaus äänten esittämään kysymykseen. Kummassakin osassa on ensin kolme ääntä ja sitten monimutkaisempaa äänikudosta sen jälkeen. Toisessa osassa nuo kolme ääntä vain on kirjoitettu akordien muotoon kertausosien alkuun. Kolmisoinnut muodostavat kiinnekohdan, jolle koko muu musiikki on rakennettu. Bach ei varmaankaan ajatellut vain yhtä musiikillista kokonaisuutta kerrallaan vaan pyrki luomaan ajatuksia myös eri osien välille. Bachin soolosellosarjat on hyvin yhtenäinen ja tyylipuhdas kokonaisuus. Ainoastaan kuudes sarja poikkeaa hieman muista sarjoista. Se johtuu siitä, että se on alun perin sävelletty viisikieliselle sellolle. Osa on kuitenkin täysin soitettavissa myös nykyisellä nelikielisellä sellolla. Kuudennen sarjan sävy on ehkä kaikkein vaikuttavin kaikista sarjoista. Mielestäni kaikkein arvoituksellisimmat sarjat ovat tutkimani toinen sarja ja kuudes sarja. Niissä on avaruutta ja hiljaista iloa. Kysymys ei Bachin musiikin kohdalla ole ainoastaan soittotaidon ylläpitämisestä, vaan sen jatkuvasta kehittämisestä.

6 BACH JA VERTAILEMANI SOITTAJAT

Parhaimmatkaan analysoijat eivät tiedä koko totuutta Bachin musiikista. Asiaa tuntemattomalle Bachin musiikin tulkinta on vain arvailua. Bach lienee ollut hyvin ahkera ja tunnollinen, ehkä saksalaisella tavalla ankara myös itseään kohtaan. Bach ei usein puhunut itsestään, mutta kerran hän sanoi yksinkertaisesti:

”Tein työtä kovasti.” (Isopuro & Paananen 1989, 76.) Kukaan toinen musiikin historiassa ei ole tosiaankaan voinut työskennellä ankarammin, ei vain puuskittain luomistyön kiihkossa vaan tasaisesti ja katkeamatta, päivästä toiseen, viiden vuosikymmenen ajan. Hän on varmaankin pyrkinyt säveltämään musiikkinsa niin yksinkertaisella tavalla, että periaatteessa kuka tahansa voisi nauttia hänen musiikkinsa kuuntelemisesta. Sävellysteknisesti ja ajatuksen tasolla Bachin musiikki on tietenkin paljon monimutkaisempaa kuin miltä se kuulostaa. Tunnetasolla Bachia voi ymmärtää kuka tahansa. Ajattelun tasolla Bachin tyyli on yhtä vaativa ymmärrettäväksi kuin Palestrinan tyyli.

Tutkimieni kolmen sellistin tulkintojen erilaisuus muodostaa jo käsityksen siitä, kuinka laajasta asiasta Bachin soolospellosarjoissa ja Bachin musiikissa yleensä on kysymys. Vain kolme tulkintaa kahdesta eri osasta, mutta kuitenkin nekin poikkeavat toisistaan melkoisesti. Kun ajatellaan kaikkien mestarisolistien tulkintoja noista kahdesta osasta ja Bachin soolospellosarjoista yleensä, niin eroavuudet ovat vieläkin suurempia. Tulkintojen maailma jo sinänsä muodostaa hyvin laajan kokonaisuuden.

Bach on yksi niitä säveltäjiä, joka kestää vertailun miten hyvään säveltäjään tahansa. Jos verrataan Bachia esimerkiksi wieniläisklassikoihin, Joseph Haydniin, Wolfgang Amadeus Mozartiin ja Ludwig van Beethoveniin, niin Bach ylittää heidän rinnalleen ellei ylikin. Wieniläisklassikot muodostavat oman ryhmänsä, ja Bach muodostaa yksinään oman ryhmänsä, koska Bach on niin omintakeinen ettei häntä voi verrata kehenkään toiseen säveltäjään tyyliasioissa.

Niin emotionaalisesti kuin intellektuaalisestikin Bach on verraton mestari. Vain harvat ihmiset opiskelevat elämänsä aikana kontrapunktia. Useimmille ihmisille Bach avautuu lähinnä emotionaalisella tasolla. Bach on kuitenkin keskeisesti kontrapunktikko. Hänen musiikkinsa on ikään kuin musiikin matematiikkaa. Bach-tyylin säännöt osaa vain harjaantunut muusikko ilman virheitä. Bachin musiikillinen ajattelu on tyypillistä Bachia soolospellosarjoissa. Joissain kohdissa Bachin musiikki sisältää ehkä myös ironiaa. Bachin henkilökohtainen elämä oli hyvin vaikeaa. ”Bach ei selittele pitkäperjantain kärsimystä. Hän ei anna

teoreettista vastausta kysymykseen kärsimyksen tarkoituksesta. Bach lohduttaa vain viittaamalla Häneen, joka jää kanssamme vaikeimpaan, silloin kun Jumalakin on hiljaa.” (Wikström, 2002, 75.)

Bach oli myös urkuri ja kanttori. “Bach oli perehtynyt laajasti aikansa soittimiin, joista monia hän soitti erinomaisesti. Häntä ylistettiin urkurina; muistokirjoitus mainitsi hänen sormitustaitonsa, jalkionkäyttönsä, nerokkaan rekisteröintinsä ja vaikuttavan improvisointikykyä.” (Isopuro & Paananen 1989, 77-78.)

Henkilökohtaiset vaikeudet olivat musertavia. “Kesällä 1720 Bach menetti vaimonsa Maria Barbaran. Hän oli itse poissa kotoa, matkalla ruhtinaan seurassa. Maria Barbara oli synnyttänyt hänelle seitsemän lasta, joista ainoastaan neljä eli täysikäiseksi.” (Rabe, J. 1958, 34.) “Häntä pidettiin yhtä suurella arvossa sekä teknikkona että soittajana” (Isopuro & Paananen 1989, 78). Bach onkin säveltänyt fuugia ja toccatoja uruille. Bach on hengellisen musiikin tunnetuin säveltäjä. “Bach käytti Johannes-passiossa evankeliumitekstin lisäksi hampurilaisen runoilijan Barthold Heinrich Brockesin passiotekstejä. Osa musiikista lienee syntynyt jo Weimarin aikoina, mikä selittäisi passion ensiesityksen aikoihin jonkin verran vanhentuneiden soittimien, kuten viola d’amoren ja luutun, mukanaolon.” (Isopuro & Paananen 1989, 90.)

Kirkkomusiikillinen viehtymys näkyy ajoittain myös Bachin soolospellosarjoissa, koska Bach oli niin keskeisesti myös kirkkomusiikin säveltäjä. Myös barokille ominaiset tyylipiirteet, kuten jyhkeys ja raskaus, näkyvät soolospellosarjojen joissain osissa. Bachin barokkityyli on maailmankuulua, ja se on pysynyt pinnalla usein soitettavan musiikin joukossa halki vuosisatojen 1600-1700- luvulta aina näihin päiviin asti. Tulkintatavat Bachin musiikissa ovat varmasti ehtineet muuttua ja kehittyä vuosisatojen aikana. Voisi olettaa, että Maisky, Wang ja Ter Linden tulkitsevat musiikkia teknisesti huomattavasti kehittyneemmällä tavalla kuin Bachin aikana eläneet sellistit. Jaap ter Lindenin soitto tosin matkii vanhaa tyylä, mutta tekniikka on hänelläkin hyvin hallussa.

6.1 Soittajien tulkinnallisia eroavuuksia

Bachin aikana oli muitakin kuin nelikielisiä selloja, joten keskittymisen soittamiseen on täytynyt olla hieman hankalampaa kuin nykyään. Sellistien on täytynyt hallita useammanlaisia selloja, mikä on voinut huonontaa soittamisen laatua yleensä ottaen. “Kolme ensimmäistä sarjaa ovat suhteellisen helppoja, ts. niihin tutustuminen ja niiden soittaminen on mahdollista, vaikkei sellisti vielä loistotekniikkaa hallitsisikaan”(Hopiavuori 2005, 30). Kolmesta tulkinnasta Maiskyn tulkinta on eniten omalaatuinen ja hän ottaa tulkinnallisia vapauksia eniten. Tällä tarkoitan rubatoja ja akordeja. Ne Maisky soittaa omalla tyyllillään yleisistä kaavoista poiketen. Jian Wangin soitossa ei ole mitään yllättäviä asioita muutamia yllättäviä staccatoja ja lieviä nopeutuksia lukuunottamatta. Ne hän kuitenkin tekee harkiten eikä sattumanvaraisesti. Hänen soundinsa on yhtenäinen alusta loppuun. Jaap Ter Lindenin tyyli on omintakeisin näistä kolmesta. Siinä on vanhaa tyyliä, uutta tyyliä ja alankomaalaista pohjavirettä. Tyyli on barokkimusiikinomainen niinkuin Maiskylläkin, mutta tulkinta on yllätyksellisempää monessa kohdassa. Jaap Ter Linden ei kaihda yllätyksellistä tulkintatapaa eikä omaa persoonallista ja alankomaalaista tyyliään soittaessaan Bachin soolosellosarjoja. Jaap Ter Lindenin sellon ääni on hyvin hauras ja vanhanaikainenkin, mutta kuitenkin hyvällä tavalla. Hänen soittonsa heijastelee barokin maailmaa hienosti. Myös Maiskyn ja Wangin tulkinta on herkkää musiikkia, mutta Ter Lindenin soitossa on eniten heijastuksia. Ter Lindenin tempot ovat hitaampia kuin Maiskyllä ja Wangilla. Maiskyllä taas on nopeampi tempo kuin Wangilla. Kukaan soittajista ei esitä mitään erityistempoja, esimerkiksi hyvin hitaita tai hyvin nopeita tempoja. Eniten toisistaan poikkeavat ehkä Jaap Ter Lindenin ja Mischa Maiskyn tulkinnat. Musikaalisin ote on varmaankin Maiskyllä, teknisin ote ehkä Jian Wangilla ja tyyllisin ote Jaap Ter Lindenillä.

6.2 Nyanssit ja soittotyylit

Kun kuuntelee tulkintoja niin tuntuu siltä, että ne vaativat minulta itseltäni vielä lisää kuuntelemista, pohdintaa, analysointia, mietiskelyä ja ajattelua. Tietenkin soolosellosarjat vaativat minulta itseltäni erityisesti niiden harjoittelemista soittamalla. Eri nuottien painoarvoista on erilaisia käsityksiä. Jotkut soittavat Bachia ilman mitään erityisiä painotuksia ja nyansseja, koska Bach niitä kerran ei merkinnyt nuotteihin. Pelkistetty soittotyyli ei välttämättä ole huonon kuuloista. Sillä voi saavuttaa omanlaisensa tunnelman.

Kaikki tulkinnat ovat ikään kuin arvauksia siitä, miten Bach itse olisi halunnut tulkita musiikkiaan. Ehkei hän nimenomaisesti tarkoittanut soolosellosarjojaan kirkkomusiikin kuuloiseksi, mutta tiettyä arvokkuutta niissä varmasti saa olla. Useat tulkinnat saavuttavat arvokkuuden tunnun ja paljon muitakin tulkinnallisesti ja musiikillisesti tärkeitä asioita, mutta ratkaisevaksi tekijäksi jää kuitenkin jokin tulkinnan herkkyyys ja viisaus silloin kun laitetaan Bachin tulkintoja järjestykseen.

Koukeroiset ja modernit tulkinnat, joilla pyritään hämmästyttämään kuulijoita ovat asia erikseen. Kyllä niilläkin voi onnistua, mutta suuri riski on silloin se, ettei osa kuulijoista kunnolla ymmärrä musiikkia. Suuret mestarit ovat sellonsoitossa ehkä parhaita esimerkkejä moderneista tulkinnoista. Heillä on kyky tehdä musiikista ymmärrettävää kaikille, vaikka tulkinta olisikin hyvin moderni.

Kun lähtee opettelemaan Bachin soolosellosarjojen osia, tulee huomaamaan sen, että niiden tulkinnan oppiminen on pitkä tie, joka vaatii paljon työtä. Bach itse jätti paljon sellosarjoja koskevia kysymyksiä avoimeksi tulkinnan osalta. Tuskin hän sillä tarkoitti, että sarjoja saisi soittaa vain yhdellä tavalla.

Bachin intellektuaalinen ja tunneperäinen tulkinta ovat varsin erilaisia asioita. Bach-kontrapunkti on vaikeinta musiikinteoriaa Palestrina-tyylin ohella. Bach tarjoaa soittajalle hyvän tilaisuuden loistaa yleisön edessä. Monimutkainen musiikki voi lavalla kuulostaa hyvin yksinkertaiselta.

Luullakseni jokaisen soittajan Bach-tulkinnat muuttuvat vuosien myötä. On olemassa käsitys, että Bachin soolosellosarjat olisivat vaikeita muistaa ulkoa. Varmasti niin onkin. Ne ovat vaikeita muistaa, aivan kuten huippumodernitkin kappaleet. Sarjoja soitetaan sello-opinnoissa vuodesta toiseen, ja se tietenkin helpottaa muistamista. Kertaamalla sarjoja ne muuttuvat vähitellen varmemmaksi muistaa. Bachin soolosellosarjat ovat soittajalle hyvin raskaita myös fyysisesti. Ne ovat melkein raskainta musiikkia sellisteille, ellei oteta huomioon hyvin pitkiä selloteoksia.

Henkisesti Bachin soolosellosarjojen soitto on hyvin palkitsevaa. Sarjat ovat mielenkiintoisia ja mukaansatempaavia. Niiden soittaminen useasti ja paljon avaa aivan uusia ovia soittamiseen tunnetasolla ja myös älyllisen ymmärtämisen tasolla. Eri osat rakentuvat eri tavoilla. Bachilla on aina jokin selkeä ajatus musiikin rakenteesta ja luonteesta.

6.3 Huomioitani sarjoista

Sarjat sisältävät niin virtuoositason osia kuin myös helpompia osia. Toisen sarjan kaksi ensimmäistä osaa eivät ole koko soolosellosarjojen vaikeimpia osia, mutta melko vaativia kuitenkin. Ensimmäistä osaa on vaikea muistaa ulkoa, koska se on melko laaja osa. Toinen osa on melko kimurantti, joten senkin ulkoa muistaminen voi olla hankalaa. Toinen osa on jonkinlaisesta monimutkaisuudestaan huolimatta kuitenkin tavallaan yksinkertainen muotorakenteensa puolesta. Siinä on kaksi osaa, jotka kummatkin kerrataan. Toinen sarja kokonaisuudessaan ei ole teknisesti Bachin soolosellosarjojen vaikein sarja, mutta musiikillisesti ja taiteellisesti se on hyvinkin haastava. Kuuntelemani sellistit ovat kaikki melko persoonallisia musiikin tulkitsijoita virtuoosisuudestaan huolimatta. Persoonallisuus on minun mielestäni usein hyvä ominaisuus sellomusiikissa. Sellomusiikki koskettaa ihmistä. Sillä ei niinkään tavoitella trendejä tai sitä mikä on populaaria. Sellomusiikin käytännöt voivat olla peräisin vaikka 1600-luvulta saakka. Klassisen musiikin tulkintatavat voivat muutenkin periytyä kaukaa, ei ainoastaan sellomusiikissa vaan kaikessa klassisessa musiikissa. Mitään pintaliittoa eivät Bachin soolosello-

sarjatkaan ole. Siinä missä populaarimusiikin virtaukset muuttuvat lähes viikoittain, Bachin sellomusiikki pysyy samana vuosisadasta toiseen. Koska kysymys on laadukkaasta ja taiteellisesta musiikista, soolospellosarjoja myös esitetään ja levytetään edelleen paljon ympäri maailmaa.

7 VERTAILEMIEN SOITTAJIEN ERITYISOMINAISUUKSIA JA OMIA KÄSITYKSIÄNI

Paikoitellen Jaap Ter Lindenin tulkinta kuulostaa hieman erikoiselta. Hänen tekemänsä painotukset ovat ikään kuin erikoisuudenhakuisuutta. Lienee silti kysymys pikemminkin hollantilaistyyppisestä tulkintatavasta ja vanhan tyylin tavoittelusta eikä erikoisuudenhakuisuudesta. Maiskyn soitossa on eleganssia ja glamouria, ja hänen Bach-soitolleen on ominaista, niinkuin hänen soitolleen yleensäkin, hyvin tarkka ja hienostunut musiikillinen tyylijätä. Tämän kaiken kuulee hänen soitossaan. Jian Wang on ensikuulemalla jonkinlainen arvoitus. Varmasti suomalaiselle ihmiselle, eli minulle, Jian Wangin kotimaa Kiina myös oikeasti on arvoitus. Hän on kuitenkin näistä kolmesta soittajasta kaikista ulospäinsuuntautunein. Wangin herkkyys on erilaista kuin Maiskyn ja Ter Lindenin. Hänellä on kykyä ja myös uskallusta näyttää musiikissa tunteensa omalla tavallaan.

Wangin, Maiskyn ja Ter Lindenin soittotapoja yhdistää tarkkuus yksityiskohdissa, äänen puhtaus, selkeät fragmentit ja selkeät fraasit. Äänen puhtautta tietenkin voi pitää samanlaisena kaikilla soittajilla. Fragmentit, fraasit ja yksityiskohdat ovat erilaisia. Äänenväri on jokaisella varsin omanlaisensa. Maiskyn ja Ter Lindenin tulkinnoissa on paljon myös voimakkaita kohtia, mutta kyse ei ole suorasta äänestä, vaan tulkinnallisesti herkästi soitetusta äänestä. Kyse on ehkä myöskin sisäisestä voimasta, joka yhdistyneenä herkkyyteen tekee musiikista kaunista.

Näillä kaikilla soittajilla on monenlaista kapasiteettia: teknistä, tyyllistä ja taiteellista kapasiteettia. Maiskyn sellismi esimerkiksi on aivan kokonaan asia

erikseen. Hänen soitossaan on nousuja ja laskuja, temperamenttia ja hurjuutta, mutta myös tasaisempia fraaseja ja piano- ja dolcesävyjä. Ter Linden puolestaan on aika vallaton tyyllillisesti, mutta hyvällä tavalla. Hänen tyylinsä on puhuttelevaa ja ajatonta.

7.1 Havaintojani mestarisellistien tulkinnoista

Kukaan soittajista ei ole halunnut tehdä musiikistaan millään tavalla vaikeasti ymmärrettävää, mikä on tietenkin hyvä. Tulkinnallisia hienouksia näiden soittajien musiikissa silti on paljonkin. Koskettavaa musiikkia on aina helpompi kuunnella kuin ei-koskettavaa. Jokaisen näiden sellistin maailma on oma kokonaisuutensa.

Tulkinnoissa on paljon erilaisia äänensävyjä, jotka kuuluvat musiikista antaen siihen paljon luonnetta. Esimerkiksi Maiskyn sello soi paikoitellen hyvin tummasti. Ter Lindenin sello soi hyvin vahvasti ja rouheasti ja Wangin sello hyvin herkästi ja runollisesti. Soitto kuulostaa siltä, että heidän on helppo ilmaista itseään Bachin musiikin kautta. Äänet soivat täyteläisinä ja vahvoina, ja jokaisella äänellä on suuri sisältö henkisesti. Bachin musiikki yleensäkin on hyvin henkistä. Hänen soolosellosarjoissaan on myös joitakin hengellisen musiikin piirteitä, lähinnä molliosisien herkissä kohdissa.

7.2 Eri soittajien tyylit

Toisen sarjan kahden ensimmäisen osan musiikki on melko tyypillistä soolosellosarjojen musiikkia. Siinä on äkillisiä hyppyjä ja melodian kaarroksia, karakteristista vaihtelua ja barokin mahtipontisuutta. Sekä ensimmäisessä että toisessa osassa on kuitenkin koko ajan selvä dynaaminen eteenpäinmenon tunne. Musiikki tuntuu tulleen Bachin kynästä kaikkea muuta kuin sattumanvaraisesti. Kun soittaja vain noudattelee Bachin musiikin lakeja, on hän jo saavuttamassa paitsi sen, että osaa soittaa Bachin musiikkia, myös sen, että nyanssit alkavat kuulua musiikissa.

Nyanssit ovat kuin hyvänmakuista kermavaahtoa musiikin perusrakenteen yläpuolella. On tarpeen huomata nyanssien tärkeys Bachin soolosellosarjoissa, meni nyanssoinnin oppimiseen sitten viisi minuuttia tai viisi vuotta.

Äkilliset hyppyt tulevat kysymykseen lähinnä Allemande-osassa. Preludiosa lähtee alusta saakka rullaamaan omalla painollansa eteenpäin. Siinäkin on kyllä hyppyjä, mutta melodian kaarrokset noudattavat läpi osan samaa, musiikkia voimakkaasti eteenpäinvievää linjaa. Toiseen osaan tuo lisää voimaa se, että siinä on hyppyjen lisäksi myös pariääniä ja paljon akordeja. Melodian kaarrokset ovat tässä osassa jollain tavalla arvaamattomampia kuin Preludissa. Oikeastaan Allemande on tanssillinen taiturinäyte ja Preludi taas hyvin laulava ja mahtipontinen osa.

Maiskyn, Ter Lindenin ja Wangin luovissa tulkinnoissa on otettu huomioon edellä mainitsemiani asioita. Kukin soittaja on harjoitellut osat taituritasolle. Näin ollen he pystyvät soitossaan ottamaan huomioon ja hyödyntämään Bachin musiikin piirteitä. Akordit, pariäänit, melodian hyppyt ja melodian kaarrokset on toteutettu huolellisesti ja asiantuntevasti. Kaikkien soitossa on rikasta nyansointia. Yksikään ääni ei jää vaille sisältöä ja huomiota. Jokaisen äänen intensiteetti on hyvä. Preludi on kaikilla kolmella soittajalla laulavasti tulkittu ja Allemande taas on tulkittu taiturillisen vahvasti. Sinänsä on kyse kolmesta luovasta sellotaiteilijasta, joiden sävelkielet ovat erilaisia toisiinsa nähden. Nämä tulkinnat ovat mielestäni helppoja lähestyä, koska ne ovat jollain tavalla mielenkiintoisia ja persoonallisia. Kukaan näistä soittajista ei varsinaisesti noudata mitään nykyajalle tyypillistä sellonsoittotrendiä. Jaap Ter Linden on näistä soittajista ainoa, joka soittaa vanhalla tyylillä. Maisky ja Wang soittavat aivan normaalilla soittotyylillä, mutta ei kuitenkaan voi yleistää, että nykyajan soittotyylisi olisi juuri sellainen kuin heidän soittotyylinsä. Kaikkien vertailemieni soittajien, paitsi Ter Lindenin soittotyylisi on huomattavasti modernimpi kuin Bachin aikana.

Nykyajan soittotyylit ovat hyvinkin moderneja, rohkeita, teknisiä ja pelkistettyjä. Sellaiselle olisi voitu nauraa vielä Bachin aikana. Esimerkiksi kuuluisan sellistin Yo Yo Man tulkinta Bachin soolosellosarjojen ensimmäisestä Preludista on hyvinkin tekninen ja pelkistetty. Siinä on kuitenkin vahvasti mukana Bachin

tyylin tuntu ja Bachin musiikin tunnelma. Kaikki nykytulkinnat eivät toki ole huonoja. Kuitenkin nykyään tuntuu edelleen vaikuttavan 1900-luvullekin tyypillinen pluralismi. Voi olla, että nykyajan Bach-tulkintoissa on entistä aikaa vahvemmin mukana myös tietynlainen yllätyksellisyyden elementti. Erilaisten tyylien ja kokeilujen aikana myös Bachin musiikin tulkinnat saattavat hieman olla mukana uudenlaisten tulkintojen etsinnässä. Luullakseni nykyään ymmärretään hyvin myös hiljaisia ja herkkiä, ellei jopa “pyhän” kuuloisia tulkintoja. Vaikka paljon huonoa ja kestämatöntä musiikkia onkin liikkeellä, niin toisaalta on myös paljon mielenkiintoista ja antoisaa musiikkia ja mielenkiintoisia ja antoisia tulkintoja. Tämä koskee varmasti myös Bachin soolosellosarjoja. Niiden tulkinnassa täytyy jokaisen soittajan noudattaa aivan erityistä varovaisuutta ja huolellisuutta, jotta tulkinnasta tulee mielenkiintoinen. Jokaisen äänen on soitava puhtaasti, ja sellon on ikäänkuin laulettava ääniä. Nämä ominaisuudet, siis laulavuus ja äänen puhtaus, auttavat tavallisia sellistejä pääsemään lähemmäs Maiskyn, Wangin ja Ter Lindenin kaltaisia soittajia tai lähemmäs Yo Yo Man ensimmäisen Preludin tulkintaa. Näiden tulkintojen musiikillinen maailma ei avaudu kokonaan vielä yhden eikä vielä sadankaan harjoittelukerran jälkeen, mutta musiikillinen tutkimusmatka Bachin soolosellosarjojen maailmaan on mielenkiintoinen.

7.3 Omia käsityksiäni Bachin soittamisesta.

Omasta mielestäni Bachin soolosellosarjoissa on aivan erityisen mukavaa se, että niiden kanssa voi tulla ikäänkuin kaveriksi. Joskus tuntuu siltä, että koko sellonsoittoon riittäisi pelkästään Bachin soolosellosarjat. Niiden ominaislaatu vaatii kyllä kovaa työtä, mutta niiden sisältämä innostumisen ja inspiroitumisen mahdollisuus on aina yhtä kiehtovaa. Bachin musiikissa olevat hengelliset piirteet tulevat omalla tavallaan esille myös soolosellosarjoissa. Olen itse pitänyt joidenkin osien rauhallisuudesta. Jotkut osat ovat yllättävän moderneja ottaen huomioon, että ne on sävelletty monta sataa vuotta sitten. Pidän myös moderneista piirteistä. Myös vanhalla tyyllillä tulkitusta soitosta pidän. Oma mielipiteeni riippuu kokonaan siitä, miten kukin soittaja muuten onnistuu tulkinnassaan. Minua kiehtoo soolosellosarjoissa niin vaikeat kuin helpotkin osat. Kysymyshän ei musiikin

taiteellisessa laadussa ole siitä, onko osa teknisesti helppoa vai vaikeaa soittaa. Sarjojen ensimmäinen preludi ei ole läheskään niin vaativa kuin esimerkiksi kuudennen sarjan preludi, mutta kummatkin osat ovat hienoa musiikkia. Olen sarjoja soittaessani yleensä pitänyt eniten niistä osista, joita olen soittanut eniten. Niistä nautin myös eniten. Uskoakseni myös taiteellisuus on kehittynyt paremmin niissä osissa, joita olen soittanut paljon. Osat ovat usein melko yksinkertaisia soittaa, jos niitä harjoittelee paljon. Vaikka Bachin soolosellosarjat ovatkin sävellyksinä ja sävellysteknisesti varmasti monimutkaisia, niiden soittaminen voi silti olla yksinkertaista. Taiteellisuus on niissä myös soittajaa ohjaava tekijä. Sarjoja soittaessa on tärkeää koko ajan kuulostella musiikkia. Sitä mitä musiikki kertoo ei voi sivuuttaa. Ei myöskään sitä mitä taiteellisuus kertoo. Kummatkin asiat ovat tietenkin vahvasti esillä, kun soittaa soolosellosarjoja, niin musiikki kuin taidekin, ja ne myös sulautuvat toisiinsa musiikillis-taiteellisiksi asioiksi.

Nimitys soolosellosarja viittaa solistisuuteen. Sävellys on melko laaja, kuusi vaativaa sarjaa. Vaatisi sankaruutta esittää kaikki kuusi sarjaa ulkoa yhdessä konsertissa. Luonteeltaan tämä musiikki on hyvin vahvaa ja luovuutta säteilevää. Sarjat eivät ole edes pienille lipsahduksillekkaan alttiita. Niissä on yleensä ottaen kysymys suuresta musiikista, ja varmasti kuulijatkin usein arvioivat Bachin soittoa musiikin ja taiteen kannalta, ei niinkään pelkästään tekniikan kannalta. Teknisesti sarjat suovat mahdollisuuden niin briljeerata kuin soittaa aivan tynestikin, oli sitten kysymys vanhanaikaisesta tai modernista tulkinnasta. Sarjojen solistisuus edellyttää tiettyä vapautuneisuutta.

Sarjojen esittäminen tuo niihin oman mielenkiintoisen ulottuvuuden, mutta pelkästään harjoitussoittonakin ne tarjoavat soittajalle runsaasti henkistä elämänsisältöä. Esittäminen ikäänkuin terävöittää ja vahvistaa omaa Bach-käsitystä. Luovuuden saaminen omaan Bach-soittoon helpottuu esityksienkin kautta. Omasta mielestäni Bachin soolosellosarjat ovat parhaasta päästä sellomusiikkia, mitä olen soittanut. Tosin tiedän joitain hyviä sellokappaleita, joita en itse ole soittanut. Laittaisinko ne edelle vai tasa-arvoisiksi Bachin soolosellosarjojen kanssa, sitä en tiedä. Esimerkiksi Prokofjevin Sinfonia Concertantea ja Bachin soolosellosarjoja on vaikeaa verrata keskenään, koska ne yksinkertaisesti ovat

tyystin erityyppistä musiikkia. Sama koskee myös Brittenin sinfoniaa sellolle. Sarjojen eri osia en yleensä viitsi sen kummemmin eritellä keskenään. Minulle mieluisia ovat kaikki sellaiset osat, joissa on mukavia käänteitä ja paljon elämää. Bachin soolosellosarjoissa on niin paljon musiikillista elämää, että kyllä niitä jaksaa harjoitella. Jotkut osat saattavat tuntua minusta paremmin soivilta, mutta en ole mikään asiantuntija sävellysteknisissä soivuuskysymyksissä. Ne ovat vain omia mieltymyksiä, jotka voivat muuttua elämän aikana ja varmasti muuttuvatkin koko ajan. Vain soittamalla näitä sarjoja voi todella päästä niistä perille. Ehkä tieteellinen tutkimustyökin on tärkeää kun sarjoja kartoitetaan, mutta tuntuu, että soittamalla voi paljon yksinkertaisemmalla ja ehkä jopa paremmalla tavalla välittää ihmisille, mistä sarjoissa oikeastaan on kysymys.

7.4 Bachin suhde sellomusiikkiin ja sellonsoittoon

Bach on onnistunut kirjoittamaan teoksen, jota hyvällä syyllä voi sanoa soolosellosarjoiksi. Koska sarjat todella ovat sellistisiä, niiden musiikki sopii erinomaisesti sellolla soitettavaksi. On sinänsä mielenkiintoista, että mestari-säveltäjä Bachia kiinnosti ja kiehtoivat instrumentti nimeltä sello. Hän soitti itsekin violoncello piccoloa. Miksi häntä yleensä ollenkaan kiehtoivat sello. Hänhän olisi voinut oikeastaan keskittyä kokonaan joihinkin tavallaan keskeisempiin soittimiin, kuten viuluun ja pianoon. Mutta häntä kiinnosti sello niinkin paljon, että sävelsi laajan teoksen nimeltä soolosellosarjat, joka on hengeltään, ei ainoastaan laaja vaan valtava. Ehkä Bach piti myös melankolisista asioista, joita sellolla voi hyvin ilmaista. Oma käsitykseni on se, että Bachin on täytynyt ymmärtää sellomusiikista jotain oleellista ja myöskin jotain oleellista selloinstrumentin luonteesta. Muuten hän ei olisi voinut säveltää teosta, joka on yksi sellomusiikkikirjallisuuden keskeisimpiä teoksia ja koko sellomusiikkikirjallisuuden kulmakivi. Onneksi hän innostui asiasta, ja sellisteillä on nyt käytössään teos, jonka kunnolla opetteluun ja tulkinnan oppimiseen kuluu pitkä aika, mutta joka on myös varsin mielenkiintoinen ja palkitseva soittajalle kuin soittajalle. Soittoprosessi Bachin soolosellosarjojen parissa on haastava monellakin tavalla. Täytyy miettiä sormitukset ja jousitukset valmiiksi, täytyy kehittää nyansointia ja muuta tulkintaa, täytyy kehittää

itseään taiteellisesti ja musiikillisesti, täytyy opetella osia ulkoa, täytyy löytää myös oma soittotapa muiden neuvoista huolimatta. Kaikki tämä vaatii paljon aikaa, ja Bachin soolospellosarjat tarjoavat aina henkistä sisältöä soittajalle, jokaisella soittokerralla. Jokainen osa soolospellosarjoissa on erilainen. Osien erilaisuus tarjoaa myös haastetta soittajalle. Kun osaa yhden osan hyvin, on melko vaikeaa soveltaa osaamaansa soolospellosarjojen muihin osiin. Tyyli on kyllä periaatteessa samaa Johann Sebastian Bachille ominaista tyyliä sarjojen alusta loppuun saakka, mutta osat ovat erilaisia niin teknisesti, taiteellisesti kuin musiikillisestikin. Niissä on erityyppistä nyansointia ja tulkintaa, niissä on erityyppisiä soittotapoja, ja osien pituuksissa on suuriakin eroja, mikä vaikuttaa tulkintaan. Mielestäni mukavimpia soittaa ovat sellaiset osat, jotka eivät sisällä kertauksia. On helpompi soittaa osa vain alusta loppuun.

8 OMIA AJATUKSIANI BACHISTA

Syyt siihen miksi Bachin soolospellosarjojen musiikki on niin kiehtovaa, kuulijaan vetoavaa ja mielenkiintoista ovat varmasti monimutkaisempia kuin luulisi. Bachilla on ollut mestarillinen sävellystekniikka ja mestarillinen näkemys musiikkiin. Hänen oma elämäntiensä oli rankka, ja hän oli elämäntiensä aikana varmasti oppinut paljon elämästä. Soolospellosarjojen sisältö kuulijalle on valtavan laaja ja tuntuu, että niitä jaksaisi kuunnella vaikka kuinka paljon. Miten Bach on onnistunut luomaan teoksen, joka on soittajalle ja kuulijalle niin mielenkiintoinen. Jos hyvä soittaja soittaa soolospellosarjoja, voi olla ettei niissä ole yhtään tylsää kohtaa. Onko Bach joutunut ajattelemaan jokaisen äänen valmiiksi, vai onko hän luonut koko teoksen täysin spontaanisti, vai onko hän kenties käyttänyt vähän kumpaakin tapaa. Bachin tasoisen säveltäjän kohdalla ei olisi ihme, vaikka hän olisi luonut koko teoksen täysin spontaanilla ja suvereenillä tyylillä sen kummempia mietiskelemättä ja aprikoimatta. Olihan hänellä muutenkin oma sävellystyyli, jota hän saattoi käyttää myös säveltäessään soolospellosarjoja. Bachin tyyli ja persoonahan ovat ainutlaatuisia musiikin historiassa. Aina kun kuulee Bachin musiikkia, pystyy sanomaan että: ”ai Bachia”, näkemättä koko

teosta tai kuulematta radio-tai televisioselostetta. Bachin musiikki herättää myös varmasti hyvän tunteen kuulijassa. Bach on siinä asiassa varma valinta. Jos haluaa varmasti nauttia musiikista, Bach on hyvä valinta, koska hänen tuotantonsa on laadultaan hyvin tasainen, loistokas kyllä, mutta tasainen. Hänen tuotannossaan on mielestäni hyvin vähän huonoja teoksia. Luomisinto tuntuu aina olleen kohdallaan, kun hän vain jotain on säveltänyt. Jokainen nuotti elää vahvasti ja muotorakenteet on rakennettu niin huolellisesti, ettei soittaessaan oikeastaan kiinnitä mitään suurempaa huomiota esim. soolosellosarjojen eri osien muotoihin.

Bach lienee ymmärtänyt myös arkkitehtuuria, koska ainakin soolosellosarjojen musiikillinen arkkitehtuuri on mitä loistavinta. Sen huomaa soittaessa.

Musiikillinen aines jäsentyy ja ryhmittyy mukavalla tavalla, ja eri osia on mielenkiintoista opetella paremmaksi. Niin nopeissa kuin hitaissakin osissa on nerokasta musiikillista arkkitehtuuria. Niiden rakenne ja muoto ovat viimeiseen saakka harkittuja ja ajateltuja. Ei siis ihme, että Bach ja hänen soolosellosarjansa ovat niin arvostettuja.

Tietenkin tulkinta saa koko ajan enemmän syvyyttä, mitä enemmän harjoittelee. On kuitenkin myös vaara, että jotkin kohdat ikään kuin lukkiutuvat. Käsi väsyy, eikä aina jaksa seurata perässä varsinkaan nopeissa kohdissa. Jos sarjoja soittaa liian tasaisesti tai yksitoikkoisesti, on tympääntymisen vaara myös olemassa. Rytmii saa olla tasaisesti sama koko ajan, jokaisessa osassa tietenkin yleensä eri metronomiluvulla, mutta varsinaisen musiikin tulee sisältää paljon erilaisia nyansseja niin pienellä kuin suurellakin alueella. Fraasit muodostavat suurempia nyanssikokonaisuuksia, yksittäiset nyanssimerkinnät taas pienempiä nyanssikokonaisuuksia. Tärkeintä on kuitenkin yleensä ottaen se, että ottaa nyanssit aina huomioon, kun soittaa Bachin soolosellosarjoja. Rytminkin harjoittelu on kyllä tärkeää, ja jos harjoittelee metronomin kanssa, tulee huomaamaan, kuinka tempot olivat aikaisemmin vaihdelleet aivan liikaa. Periaatteessahan yhdessä osassa on yksi tempo, jota tulee noudattaa osan alusta loppuun, tämä tietenkin mahdollisia rubatokohtia lukuunottamatta. Omasta mielestäni Bachin soolosellosarjojen osat täytyy soittaa tarkasti rytmisessä osan alusta loppuun ja nyanssit ikäänkuin noudattavat Bachin musiikin luonnetta. Musiikin luonne täytyy ottaa huomioon niin

pienissä kuin suurissakin kokonaisuuksissa. Bachin soolospellosarjoissa on paljon vaikeita jousituksia ja ennen kaikkea paljon vaikeita sormituksia. Pariäänet muun muassa ovat usein hankalia. Soolospellosarjat eivät kuitenkaan oikeastaan lukeudu huippuvaikeisiin kappaleisiin tekniikkansa puolesta. Eivät myöskään muistamisen puolesta, koska kyseessä ei ole mikään huippumoderni kappale. Soolospellosarjat ovat kuitenkin taiteellisesti ja musiikillisesti hyvinkin vaativia. Nämä kaksi asiaa, taiteellisuus ja musikaalisuus nostavat tämän teoksen vaativuutta huomattavasti. Sarjat ovat elämäntehtävä sinänsä.

Sarjoja soitetaan hyvin erilaisilla tyyleillä, joista vanha tyyli ei ehkä ole huonoin. Itse asiassa vanha tyyli on jopa mielenkiintoisempi kuin moderni tyyli. Modernissa tyylissä soitetaan ääniä ehkä liiankin suoraviivaisesti, mutta vanhassa tyylissä on mukavaa romanttista rönsyilyä, joka antaa eloisuutta musiikille. Omasta mielestäni Bachia voi soittaa monellakin tavalla, mutta oman tulkinnan löytäminen voi kestää jonkin aikaa. Muualta saa kyllä hyviä neuvoja, mutta itse on löydettävä kaikista paras soittotapa. Bachin soittaminen on sinänsä palkitsevaa, koska musiikki on itsessään hyvin korkeatasoista ja luovaa. Luovaa musiikkia on minusta helpompi oppia kuin epäluovaa, vaikka kysymyksessä onkin musiikin kenties kaikkien aikojen suurimman säveltäjän teos. Luullakseni teos voi avautua periaatteessa kenelle tahansa musiikista kiinnostuneelle, jos ei nyt aivan koe Bachin musiikkia itselleen vieraaksi.

Sellomusiikki ei tunne toista samanlaista teosta. Se on siis vertaansa vailla. Monikin ihminen, joka ei edes soita selloa, ihailee Bachin sellomusiikkia ja ihailijoita tulee varmasti olemaan aina. Bach on tällä teoksellaan juurruttanut nimensä myös sellomusiikin historiaan. Jokaisella sarjalla on oma luonteensa ja jokaisella sarjojen osalla oma erityinen sisältönsä. Jokin Bachin luovuudessa on aina kiehtovaa ja jokin musiikillinen tekijä on vertaansa vailla. Ei siis ihme, että tuhannet sellonsoittajat ympäri maailmaa soittavat sellosarjoja ja myös esittävät ja levyttävät niitä. On hyvä, että mestari Casals aikoinaan löysi sarjat ja että niitä arvostetaan nykyään yhä enemmän ja enemmän. Ehkä maailmassa muutenkin pitäisi olla enemmän jotain samantapaista kuin Bachin soolospellosarjat. Jos joku säveltäisi nyt samanlaisen selloteoksen kuin Bach aikanaan, se olisi sensaatio.

Jäämme odottamaan. Musiikki ei vain ole aivan samanlaista kuin silloin, mutta eihän sitä tiedä. Ehkä tämä on se vuosisata, jolloin syntyy uusi "Bach", joka säveltää yhtä hyvän teoksen kuin soolospellosarjat sellolle. Minä tunnen itsekin kasvaneeni paljon Bach-soitossani ajatellessani näitä ajatuksia ja kirjoittaessani tätä työtä. Olen oppinut entistä painokkaammin ajattelemaan sitä mitä soitan, ja se on muuttanut soittoani hieman dynaamisemmaksi. Olen oppinut paljon nimenomaan soolospellosarjojen toisesta sarjasta, jota olen tässä työssä mietiskellyt. Sen kaksi ensimmäistä osaa ovat opettaneet myös taiteellisempaa tulkintaa ja vahvistaneet teknisiä taitoja, keskittymistä ja soittamisen tarkkuutta. Sarjojen sarabande-osa ja gigue-osa, jotka myös tulevat lopputyökonserttiini, ovat opettaneet samantyyppisiä asioita kuin prelude ja allemandekin, niitä mitä edellä mainitsin. Gigue-osa opetti minulle jousitekniikkaa, sarabande taas näkemystä ja soittamisen rauhaa.

Yhtenä oppinäyteprosessin tuloksena soitan konsertin, jossa soitan vuorotellen Bachin toisen sarjan osia ja Dmitri Shostakovitshin d-mollisonaatin kaikkia neljää osaa. Bachin toisesta sarjasta soitan myös neljä osaa. Kyseessä ovat osat Preludi, Allemande, Sarabande ja Gigue. Näissä kappaleissa on sellainen yhdistävä tekijä, että sekä Shostakovitshin että Bachin kappaleet ovat d-mollissa. Niissä on samantyyppistä surumielisyyttä ja ehkä jopa joitain samantyyppisiä melodiankäänteitä. Tällainen ratkaisu luo vaihtelevuutta konserttiin ja tekee siitä enemmän kokonaisuuden kuin että esitetään vain jokin yksi kappale. Shostakovitshissa ja Bachissa on lisäksi sellainen yhdistävä tekijä, että kummatkin olivat sangen omalaatuisia ja voimakkaita persoonia.

9 BACHIN SYVÄLLISYYDESTÄ

Isopuro ja Paananen(1989,87) kirjoittavat, että "Bach oli syvästi uskonnollinen, mutta se yksin ei selitä hänen kirkkomusiikkinsa koskettavuutta. Kaiken takana oli luja ammattitaito yhdistyneenä soittimelliseen ja vokaaliseen taituruuteen, joka ei kuitenkaan koskaan päässyt kohoamaan päällimmäiseksi seikaksi."

Toisen sarjan toisen osan dynamiikan vaihtelut on helpompi tavoittaa kuin ensimmäisen osan, koska musiikki sinänsä on rakenteeltaan vaihtelevampaa kuin ensimmäisessä osassa. Toinen osa on tanssillinen, sen musiikillinen rakenne tuo jo sinänsä esiin enemmän nyansseja ja karakteristisia asioita kuin ensimmäinen osa. Ensimmäisessä osassa soittajan pitää aivan erityisesti tehdä dynamiikan muutoksia, muutoin osa kuulostaa hyvin lattealta. Ensimmäisessä osassa ei ole piristäviä kertauksia kuten toisessa osassa, jossa on kaksi kertausta. Ensimmäisen osan rakenne on tietenkin musiikillisesti monimutkaisempi ja monipuolisempi kuin vain musiikkia alusta loppuun. Sen melankolisen luonteen ja tietynlaisen melodisen olemuksensa takia osa on tulkinnallisesti petteävän helppo, mutta itse asiassa kuitenkin melko vaikea. Jos soittaa osan moneen kertaan, törmää siihen ongelmaan, että osa kuulostaa joka kerta samanlaiselta ja melko lattealta, osa on paljon tulkinnasta kiinni. Musiikkiin on tehtävä dynaamisia fraaseja, nyansseja, vaihteluita, mutta ei ehkä kuitenkaan ritardandoja tai accelerandoja. Tempon on säilyttävä samana niin ensimmäisessä kuin toisessakin osassa toista sarjaa. Fraasien ja pienempienkin jaksojen aloitusten on kuuluttava musiikista hyvin selvästi. On kuitenkin melko vaikeaa soittaa mitään kappaletta tehden painotuksia aina aika ajoin. Sellainen ei kuulosta hyvältä. Sen takia kysymys on pikemminkin aavistuksenomaisista korostuksista kuin painotuksista.

Musiikin rakenne ei ole Bachin musiikissa mikään suuri arvoitus, vaan aika yksinkertainen asia. Soolosellosarjat eivät ole rakenteeltaan monimutkaisempia kuin muukaan musiikki. Niissä ei ole niin yllätyksellisiä käännteitä, että dynamiikkaa ei sen takia osaisi hallita. On kuitenkin niin, että varsinaisessa soittotapahtumassa huomio kiinnittyy liiaksi vain musiikin läpisoittamiseen. Nyanssien tekeminen tahtoo unohtua ja soitollaan saattaa ajatella tekevänsä hyvinkin taiteellisen vaikutelman, vaikka itse asiassa soittaa vain osia läpi. Tämä on suurin hankaluus Bachia soittaessa.

Suuren luovan neron musiikki vaatii myös soittajalta, jos ei nyt aivan neroutta niin jonkinlaista luovuutta kuitenkin. Soittajat eivät toki ole nyanssimerkintöjä varten, vaan pikemminkin niin päin, että nyanssimerkinnät ovat soittajia varten. Voidaan

sanoa, että on olemassa myös sellaisia soittajia, jotka eivät laisinkaan tarvitse soittovihkoa nyanssimerkintöineen ja silti osaavat soittaa hyvin luovasti Bachia ja tulkita Bachin musiikkia mestarillisesti. Siinä on varmasti soittajien luovuuden lisäksi kysymys siitä, että on tavoitettu musiikin rakenne ja kunkin osan erityisluonne. Nyanssit tulevat ikään kuin itsestään, kun vain ottaa huomioon musiikillisen rakenteen ja musiikillisen luonteen kussakin musiikillisessa kokonaisuudessa. On melko vaikeaa muistaa nyansseja oikeisiin kohtiinsa vain osoittaakseen itselleen, että muistaa ne. Musiikillisen ja taiteellisen osaamisen kautta sen sijaan pääsee tilanteeseen, jossa musiikki virtaa ihmisen lävitse ja yleisön kuultavaksi hyvin helpolla tavalla, eikä kysymys ole vain siitä, että soittajan pitäisi alistua nyanssien ohjattavaksi, vaan siitä, että soittaja ohjaa nyansseja omassa soitossaan juuri oikeisiin kohtiin. Tämä vaatii osien harjoittelua useaan kertaan niin, että nyanssit ovat aina samoissa paikoissa, samanhahvaisina.

10 LOPUKSI

Tätä työtä kirjoittaessa on ollut kaikkein mielenkiintoisinta tutustua kolmen sellistin, Mischa Maiskyn, Jian Wangin ja Jaap ter Lindenin tulkintoihin. Heidän soittotapansa ovat hienoja osoituksia siitä, mitä sellomusiikki voi parhaimmillaan olla. Työni tarkoitus on ollut nimenomaan näiden soittajien tulkintatapojen vertailu, ja se on ollut sängen antoisaa ja mielenkiintoista. Oma käsitykseni Bachin soittamisesta on huomattavasti avartunut tämän vertailuprosessin aikana. Kukin soittaja edustaa omaa tulkintatapaansa ja musiikillista maailmaansa. Joka kerta kun olen näitä soittajia kuunnellut, se on ollut mitä suurin ilo. Tällaiselta Bachin musiikin varmasti pitääkin kuulostaa. Bachin toisen sellosarjan kaksi ensimmäistä osaa ovat mielestäni suurenmoista musiikkia. Sellistin on hallittava hyvin soittotekniikkansa soittaessaan näitä osia. Tekninen osaaminen saa osat kuulostamaan hyviltä, mutta vasta dynamiikan kautta niihin tulee jotain taiteellista ja mielenkiintoista.

LÄHTEET

Isopuro, J. & Paananen, R.-L. (toim.) 1989. Sävelten maailma. Porvoo: WSOY

Rabe, J. 1958. Bach. Laatupaino, Helsinki.

Wikström, O. 2002. Sielu ja sointi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Tortelier, P.(toim.). J.S Bach.Six Suites for Solo Cello. Galliard (Printers) Ltd., Great Yarmouth, Great Britain.

Mainardi, E. (toim.) 1966. Johann Sebastian Bach: Sechs Suiten für Violoncello Solo. B Schott's Söhne, Mainz, Germany.

Cd-levy Wang, J. 2005. Bach: The Cello Suites. Levyvihkosen teksti. Deutsche Gramophon, Hamburg.

Hopiavuori J. 2005 Bachin soolosellosarjat. Kahden edition vertailua.

Opinnäytetyö. Lahden Ammattikorkeakoulu.

KUVIOT:

KUVIO 1. Jaap Ter Linden. Jaap Ter Lindenin verkkosivu (online) 2007. Credits

Jaap Ter Linden, photographer Marco Borggreve. Saatavissa

<http://www.jaapterlinden.com>.

KUVIO 2. Misha Maisky. Verkkosivu Cellist.nl/Cellist-Database (online) Karel

Bredenhorst 2007. Saatavissa <http://www.celist.nl>.

KUVIO 3. Jian Wang. Cellist.nl/Cellist-Database (online) Karel Bredenhorst

2007. Saatavissa <http://www.celist.nl>.

KUVIO 4. Paul Tortelier. Cellist.nl / Cellist-Database (online) Karel Bredenhorst

2007. Saatavissa <http://www.celist.nl>.

KUVIO 5. Kuva 5. Enrico Mainardi. Cellist.nl / Cellist-Database (online) Karel

Bredenhorst 2007. Saatavissa <http://www.celist.nl>.

KUVIO 6. Johann Sebastian Bach. Wikipedia (online) 2007. Saatavissa:

http://fi.wikipedia.org/wiki/Johann_Sebastian_Bach

LIITTEET

Liite 1: Mainardin ja Tortelierin editioiden vertailua

Liite 2: Mainardin editio: Alku Suite II:n Allemandesta

Liite 3: Tortelierin editio: Alku Suite II:n Allemandesta

LIITE 1: Tarkennuksia liitteisiin 2 ja 3.

Liitteissä 2 ja 3 kuvatut toisen sarjan Allemanden alkutahdit ovat tietenkin periaatteessa samanlaisia, sellaisia minkälaisiksi Bach ne aikanaan on kirjoittanut. Eri editioiden esitysmerkinnät poikkeavat kuitenkin sormituksiltaan ja jousituksiltaan toisistaan melko paljonkin. Sormituksista voi päätellä Mainardin soitattavan al asemista ja Tortelierin taas ylä-aseamista niinkuin aikaisemmin jo mainitsin. Jousitusten ero tarkoittaa sitä, etteivät veto- ja työntöjouset ole samoissa paikoissa eri editioissa. Tortelierin editiossa on fraasimerkintäviivoja, jotka puuttuvat Mainardin editiosta. Mainardin editio kuitenkin sisältää varsinaisen kappaleen alapuolella olevan analyysiviivaston, mitä ei ole Tortelierin editiossa. Mainardin editiossa on merkitty sulkeisiin trilli eli edestakainen sävelkulku. Tätä merkintää ei ole Tortelierin editiossa. Tortelierin ja Mainardin editioiden suurin ero on se, että siinä missä Tortelier on merkinnyt editioonsa paljonkin esitysmerkintöjä, Mainardi jättää ne kokonaan pois lukuunottamatta jousituksia ja sormituksia. Esimerkiksi Bachin soitossa mielestäni keskeiset painotukset saa itse päättää soittaessa Mainardin editiosta, kun taas Tortelierin editiossa on merkitty näkyviin niin terävät kuin lievemmätkin painotukset. Hän on myös merkinnyt jokaisen fraasin alkuun fraasin pituuden tahdeissa, esimerkiksi 4 tahtia tai 8 tahtia. Mainardin editiossa fraasien kesto tulee esille analyysiin merkityn pidennetyin nuottipalkin kautta. Kummatkin editiot ovat omalla tavallaan erittäin mielenkiintoisia ja onkin makuasia kummasta pitää enemmän.

Kuunnellessani Maiskyn, Ter Lindenin ja Wangin tulkintoja minulla ei ollut tietoa siitä käyttivätkö he Mainardin vai Tortelierin editiota. Mielestäni Maiskyn soitossa oli jotain kumpaankin editioon viittaavaa, niin Mainardin edition tarkkuutta kuin Tortelierin edition suuruuttakin. Ter Lindenin soittoa oli vaikeampi määrittellä, mutta vanha tyyli, jolla hän soittaa levyllä, viittaisi mielestäni enemmän Mainardin kuin Tortelierin editioon. Wangin soiton vapautuneisuus voisi viitata Tortelierin editioon. Toisaalta hän soittaa korostetun huolitellusti aivan niinkuin Mainardi on saattanut joskus itse soittaa. Mainardin editio antaa enemmän

tulkinnallisia vapauksia kuin Tortelierin editio, koska siinä ei ole samalla tavalla tarkkoja tulkintaohjeita, niin kuin Tortelierin editiossa. Jokaisella kyseessä olevalla soittajalla on kuitenkin aivan oma tulkintatapansa, joka ei suoraan viittaa kumpaankaan editioon. En usko, että nämä soittajat aivan suoraan noudattavat Tortelierin kaikkia tulkintaohjeita, mutta toisaalta he eivät välttämättä noudata niin suurta tulkinnallista vapauttakaan mihin Mainardin editio antaa mahdollisuuden. Jousitukset ovat näiden soittajien oma, persoonallinen ja varsin hienostunut taiteenlajinsa. Voi olla, että Tortelierin tai Mainardin editioiden jousitukset muodostavat ikään kuin “rankoja” kyseessä olevien soittajien jousituksiin, mutta eivät välttämättä ole täysin yhteneviä heidän antamiinsa jousitusohjeisiin. Mitä taas fraaseihin tulee, niin minusta on aina tuntunut, ei ainoastaan näiden soittajien kohdalla vaan muutenkin, että Tortelierin edition fraasit ovat yleisemmin käytössä kuin Mainardin edition fraasit. Mainardin fraasit ovat kyllä erittäin loogisia ja loppuun asti ajateltuja, mutta ne ovat varmasti jonkinlaista erikoisalaa niin mestareille kuin muillekin sellisteille. Kuunteleman sellistit tuntuvat kunnioittavan Mainardin fraasiohjeita, mutta toisaalta heidän soitostaan kuultaa jollain tavalla myös Tortelierin periaatteita.

LIITE 2.

Mainardin editio

Alku toisen sarjan Allemandesta

Allemande

LIITE 3.

Tortelierin editio

Alku toisen sarjan Allemandesta

Allemande